

Professorene Ole Kristian Grimnes og Stig Ekman offentliggjorde under presentasjonen av boken «Broderfolk i ufredstid» et oppsiktsvekkende brev Johan Nygaardsvold skrev til statsråd Anders Frihag.

A. R. (NTB-Foto: Børge Skotnes)

Norske flyktinger «solgt»

GØTEBORG (NTB-Gry E. Isberg): Norske flyktinger som formelt ble avvist på grensen mellom Sverige og Norge i årene 1940 til 1941, ble registrert av svensk politi før de ble sendt tilbake til Norge. Opplysninger om flyktingenes navn og adresse i Norge ble videresendt til tysk politi, og havnet i Berlin.

Disse oppsiktsvekkende opplysningene er å finne i boken «Broderfolk i ufredstid», hvor norske og svenske historikere for første gang prøver å gjennomlyse de norsk-svenske relasjonene under krigen på nytt.

Men forfatterne gir ikke svar på om det svenske politiets registrering førte til at noen av disse norske flyktingene senere ble arrestert av tyskerne.

- Det er vel kjent at den svenske nøytraliteten gikk gjennom to faser. I den første tok den farge av tyskernes seier og det tyske hegemoniet, og hellet klart i tysk favør. I den andre fasen i årene 1943 til 1945 ble den påvirket av allierte framganger og seirer, og beunstiget derfor stadig mer den allierte siden. Sveriges uklare holdninger under krigen førte til et sterkt motsetningsforhold mellom nabofolkene etter krigen, sier professor Ole Kristian Grimnes ved Universitetet i Oslo, som er en av bokens to redaktører.

Under presentasjonen av «Broderfolk i ufredstid» på bokmessen i Göteborg lørdag, la han fram en rekke nye opplysninger om forholdet mellom de to landene under krigsårene, og om hvordan Norge reagerte på Sveriges såkalte nøytralitetspolitikk overfor Tyskland.

Nygaardsvold og Hansson

Blant annet viste Grimnes til et ikke tidligere offentliggjort brev som daværende statsminister Johan Nygaardsvold skrev til statsråd Anders Frihagen som befant seg i Stockholm.

- Brevet er heller ikke gjengitt i boken, men er ment som et supplement til det som avdekkes her. Det viser tydelig hva Nygaardsvold følte for sin svenske kollega Per Albin Hansson på dette tidspunkt, sier Grimnes til NTB. I brevet som er datert 31. desember 1940 skriver Nygaardsvold blant annet:

«Hvis du kunne komme på privat talefot med meg i Stockholm, så vil du hjelpe meg å få oppleve det som er et stort ønske for meg etter å ha opplevd det engang at tyskerne ble jaget ut av Norge og det andre er at jeg må få leve på landskapet som du har og hele hans regjering kanskje også hele hans parti - husk på at hvis jeg kan få noe mer å vite om det som er svensk bli berørt, så er det ikke stor pest som alt som er sagt. Så kan du også gi meg hvordan han så på den 31. mars 1940 i Stockholm. For det vi hadde vært enige på det tidlige Finland, så kan du også gi meg litt mer om han ikke bare for hans feighet, men for hans forsøk på å overføre Nordens til ham at så lenge jeg lever og åndene skal aldri Sverige og Norge være en del av Norden, men som en rækker knekt som står i tysklands tjeneste.»

- Jeg spurte Frihagen for mange år siden, mens han ennå levde, om han noen gang viste brevet til Per Albin Hansson. Han sa at det ikke var mulig, og ville ikke gi noen ytterligere forklaring, sier Grimnes.

Svenske-hat

Den svenske professoren Wilhelm M. Carlgren behandler grundig forbindelsen mellom den norske London-regjeringen og den svenske samlingsregjeringen 1940-45 i boken. Og det skinner klart igjennom at forholdet mellom de to landene var dårligst på regjeringnivå.

Boken presenterer delvis helt nye opplysninger om hva som virkelig hendte mellom de to nabolandene under okkupasjonsstiden - og stiller spørsmål ved hvor omfattende den svenske solidariteten egentlig var, men lar det være opptil leseren selv å svare på dette spørsmålet.

«Broderfolk i ufredstid», som nylig er utgitt på Universitetsforlaget, er det første prosjektet noensinne hvor både svenske og norske historikere har gått sammen for å forsøke å beskrive forholdet mellom de to landene under krigen. Bak bokprosjektet står styret for svensk hjemmet Voksenaen utenfor Oslo, som er Norges nasjonalgave til Sverige som takk for det svenske gjorde for Norge under krigen.